

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Фаховий коледж «Універсум»

Циклова комісія викладачів природничих дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

« 09 » 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Анатомія і фізіологія, основи медичних знань
для студентів

спеціальності 231 Середня освіта (Соціальна робота)

освітньо-професійного ступеня

фаховий молодший бакалавр

освітньо - професійної програми Соціальна педагогіка

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Фаховий коледж «Універсум»
Ідентифікаційний код 60446734
Відділення освіти
Моніторингу якості освіти
Програма № 1020/21
(підпис) (прізвище, ім'я та по-баченню)
« 09 » 09 2021

Київ – 2021 рік

Розробник: Орлова Ольга Володимирівна,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Орлова Ольга Володимирівна,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії природничих дисциплін

Протокол від « 28 » серпня 2021 р. № 1

Голова циклової комісії [підпис] Людмила ГЛУХЕНЬКА

Робочу програму перевірено
« 04 » березня 2021 р.

Заступник директор з навчально-методичної роботи [підпис] Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директор з навчальної роботи [підпис] Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	8/240
Курс	1-3
Семестри	2-5
Кількість змістових модулів	8
Обсяг годин, в тому числі:	240
Аудиторні	112
Модульний контроль	16
Самостійна робота	112
Семестровий контроль	
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: розкрити анатоμο-фізіологічні особливості організму людини в різні періоди онтогенезу, науково обґрунтувати заходи щодо збереження, зміцнення, розвитку і управління здоров'ям дітей і підлітків шкільного віку, створити стійку мотивацію щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я, сформувати здоров'язбережувальну компетентність.

Завдання курсу:

- ознайомлення з загальними закономірностями росту та розвитку дітей та підлітків шкільного віку, віковою періодизацією та критичними періодами розвитку;
- встановлення взаємозв'язку будови і функцій органів і систем органів організму людини;
- ознайомлення з віковими фізіологічними процесами, що відбуваються в організмів дітей;
- визначення факторів, які впливають на здоров'я: біологічні задатки і можливості, соціальне середовище, екологічні умови;

- У студентів мають бути сформовані такі компетентності:

№ в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст
ЗК-2	Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.	1-32
ЗК-3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	1-32
ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	1-32
ФК-1	Знання й розуміння сутності, значення, видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного)	25-29

У студентів мають бути сформовані наступні предметні компетентності:

- здатність застосовувати анатомо-фізіологічні знання для пояснення життєдіяльності власного організму, профілактики захворювань, травматизму, шкідливих звичок;
- здатність застосовувати основні фізіологічні методи аналізу й оцінки стану організму людини, враховуючи вікові особливості дітей молодшого шкільного віку;
- здатність застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей;
- володіти знаннями про фактори, що впливають на здоров'я, принципи здорового способу життя;
- розуміти причини основних соціально-значущих та соціально-зумовлених захворювань;
- володіння методами та заходами профілактики захворювань;
- здатність застосовувати знання на практиці для збереження свого здоров'я і здоров'я оточуючих людей;
- уміння організовувати роботу по збереженню і зміцненню як особистого, так і суспільного здоров'я;
- здатність проводити аналіз впливу різних факторів на здоров'я;
- володіти технікою надання першої (долікарської) допомоги при різних станах, що загрожують життю на здоров'ю;
- володіти техніками застосування лікарських препаратів та проводити нескладні маніпуляції;
- сформованість ціннісного ставлення до власного організму і здоров'я та здоров'я інших людей; уміння протистояти шкідливим впливам соціо-природничого середовища;

- здатність застосовувати на практиці принципи біоетики, розуміння соціальних і екологічних наслідків своєї професійної діяльності;
- обізнаність в профілактиці різних захворювань, дотримання правил особистої гігієни.

3.Програмні результати навчання:

Самостійно визначати складні обставини, у розв'язанні яких потрібна соціальна допомога(ПРН-14).

Знати основи вікової психології, психологічних процесів, психічних станів, психологічних якостей особистості, основ соціальної психології груп і колективу(ПРН-16).

Здатність здійснювати соціально-педагогічну підтримку сімей та дітей з урахуванням ключової ознаки вразливості, організувати та проводити заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству(ПРН-21).

3.Результати навчання за дисципліною

сформованість ціннісного ставлення до власного організму і здоров'я та здоров'я інших людей;

уміння протистояти шкідливим впливам соціо-природничого середовища;

обізнаність студентів щодо генетичних механізмів онтогенезу;

розуміння студентами закономірностей росту і розвитку дітей і підлітків, особливостей процесів дихання, кровообігу, травлення, обміну речовин, теплорегуляції, виділення, функціонування нервової та ендокринної систем, їхній взаємозв'язок;

встановлення взаємозв'язку організму з навколишнім середовищем і фактори, що зберігають та порушують здоров'я;

розуміння студентами складових і факторів формування здорового способу життя;

уміння застосовувати теоретичні знання для пояснення фізіологічних, біохімічних, генетичних процесів, що відбуваються в організмі дитини шкільного віку;

уміння пояснювати зв'язок між будовою і функцією органів та систем органів людини з урахуванням вікових особливостей дитячого організму;

уміння визначати основні чинники формування здорового способу життя; пояснювати шкідливість впливу факторів ризику на здоров'я людини;

здатність встановлювати етапи, найбільш чутливі до педагогічних впливів, направлених на розвиток сприймання, уваги і пізнавальних процесів учнів школи.

4. Структура навчальної дисципліни «Анатомія і фізіологія людини та основи медичних знань»

Назва змістовних модулів та тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Само-стійна
		Аудиторні				модуль	
		Лекції	Практичні	Семінари			
II семестр (1 курс) Змістовий модуль I							
Вступ. Значення анатомії і фізіології людини, основ медичних знань.							
Віковий розвиток людини							
Тема 1. Вступ. Значення анатомії і фізіології, основ медичних знань для професійної підготовки соціального педагога.	5	2				3	
Тема 2. Загальні закономірності росту та розвитку людини	9	2	2			5	
Тема 3. Догляд за здоровою та хворою дитиною	11	2		2	2	5	
Разом	25	6	2	2	2	13	
Змістовий модуль II							
Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи. Розвиток рухів у дітей.							
Захворювання ОНРС, їх профілактика							
Тема 4,5. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи. Будова та функції скелету людини	11	4	2			5	
Тема 6. М'язова система людини. Розвиток рухів у дітей	9	2	2			5	
Тема 7,8. Захворювання опорно-рухового апарату. Загальна характеристика травм. Профілактика та перша домедична допомога при травмах та нещасних випадках.	15	4	2	2	2	5	
Разом	35	10	6	2	2	15	
Разом II семестр	60	16	8	4	4	28	
III семестр (2 курс) Змістовий модуль III.							
Внутрішнє середовище організму. Анатомія, фізіологія та захворювання кардіореспіраторної системи							
Тема 9. Внутрішнє середовище організму. Кров: функції та склад. Лімфатична система. Органи кровотворення	9	2	2			5	
Тема 10. Анатомія, фізіологія серцево-судинної системи.	9	2	2			5	
Тема 11,12. Анатомія, фізіологія та гігієна дихальної системи	11	4	2			5	
Тема 13,14. Захворювання дихальної, серцево-судинної систем. Інфекційні хвороби крові. СНІД і т.п. Долікарська допомога при захворюваннях дихальної, серцево-судинної систем	16	4		4	2	6	
Разом	45	12	6	4	2	21	
Змістовий модуль IV.							
Основи епідеміології та імунології. Принципи застосування лікарських препаратів							

Тема 15. Основи епідеміології та імунології	6	2				4
Тема 16. Основні принципи застосування лікарських препаратів	9	2	2		2	3
Разом	15	4	2		2	7
Разом за III семестр	60	16	8	4	4	28
IV семестр (2 курс) Змістовий модуль V.						
Анатомія, фізіологія травної, сечовидільної системи та ендокринної систем. Харчові інтоксикації. До медична допомога при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів						
Тема 17,18. Анатомія, фізіологія травної системи.	8	4	2			4
Тема 19. Захворювання травної системи: симптоми, причини, профілактика, допомога. Харчові інтоксикації.	9	2	2			5
Тема 20. Анатомія, фізіологія сечовидільної та статевої систем	8	2	2			4
Тема 21. Захворювання сечовидільної та статевої систем: симптоми, причини, профілактика, допомога. Інфекційні захворювання шкіри	13	2	2	2	2	5
Разом	40	10	8	2	2	18
Змістовий модуль VI						
Анатомічні, фізіологічні та вікові особливості ендокринної системи.						
Тема 22,23. Анатомічні, фізіологічні та вікові особливості ендокринної системи. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму	9	4				5
Тема 24. Захворювання ендокринної системи	11	2		2	2	5
Разом	20	6		2	2	10
Разом за IV семестр	60	16	8	4	4	28
V семестр (3 курс) Змістовий модуль VII						
Анатомія, фізіологія нервової системи. Психоневрологічні порушення.						
Тема 25,26. Анатомія, фізіологія нервової системи.	13	4	2			7
Тема 27,28. Вища нервова діяльність. Інтегративна функція центральної нервової системи.	13	4	4			5
Тема 29. Загальні поняття про нервові захворювання, психоневрологічні порушення.	8	2		2	2	4
Разом	36	10	6	2	2	16
Змістовий модуль VIII . Сенсорні системи						
Тема 30,31. Анатомія сенсорних систем. Вікові особливості функціонування органів чуття	12	4	2			6
Тема 32. Порушення та профілактика органів зору, слуху	10	2		2	2	6
Разом	24	6	2	2	2	12
Разом за V семестр	60	16	8	4	4	28
Усього	240	64	32	18	16	112

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль I. Вступ. Значення анатомії і фізіології людини, основ медичних знань. Віковий розвиток людини.

Тема 1. Вступ. Значення анатомії і фізіології, основ медичних знань для професійної підготовки соціального педагога.

Предмет, завдання, методи анатомічних та фізіологічних досліджень. Основи медичних знань для вчителя.

Поняття про здоров'я. Складові та чинники здоров'я. Здоровий спосіб життя та його складові. Формування здорового способу життя на основі традицій українського народу. Розвиток самосвідомості людини і здоровий спосіб життя. Поняття про геронтологію як науку. Загальні відомості про довголіття. Критерії біологічного віку. Тривалість життя людини.

Медичне обслуговування учнів. Спільна робота лікаря та педагога в школі.

Основні поняття теми: анатомія, фізіологія, вікова фізіологія, основи медичних знань, здоров'я, здоровий спосіб життя, валеологія, хронологічний вік, біологічний вік, геронтологія.

Рекомендовані джерела:

основні – 1, 2, 4

додаткові – 1, 2, 4

Тема 2. Загальні закономірності росту та розвитку людини.

Поняття про структурну і функціональну організацію організму. Загальний огляд будови і функцій організму. Рівні організації тіла людини: клітина, тканина, органи, система органів, організм. Саморегуляція — універсальна властивість організму.

Поняття росту і розвитку. Основні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Групи здоров*я. Акселерація та ретардація (поняття і причини). Вікова періодизація. Критичні періоди розвитку. Причини виникнення вад розвитку на різних етапах онтогенезу. Найхарактерніші риси різних періодів розвитку людини.

Основні поняття теми: ріст, розвиток, онтогенез, критичні періоди розвитку, вікова періодизація, хронологічний вік, біологічний вік, групи здоров*я, акселерація та ретардація.

Практична робота № 1. Оцінювання фізичного розвитку дітей.

Тема 3. Догляд за здоровою та хворою дитиною.

Догляд за здоровою дитиною грудного віку. Загартовування дітей. Масаж і гімнастика для дітей раннього віку. Догляд за здоровими дітьми, старшими 1 року. Особиста гігієна дітей дошкільного та шкільного віку.

Догляд за хворою дитиною. Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщення, в якому перебуває хвора дитина. Особиста гігієна хворої дитини. Попередження опрілості та пролежнів. Вимірювання температури тіла в дитини. Поняття про

гіпертермічний синдром та надання долікарської медичної допомоги при ньому. Особливості харчування хворої дитини.

Основні поняття теми: педіатрія, здоров'я, патологія, хвороба, профілактика, диспансеризація, загартування, опрілості, гіпертермічний синдром, раціональне харчування.

Семінар № 1 (тренінг). Здоров*я, його складові, охорона здоров*я. Визначення групи здоров*я.

Рекомендовані джерела:

основні – 3, 4, 5

додаткові – 2, 4, 5

Змістовний модуль II.

Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи. Розвиток рухів у дітей.

Захворювання ОПРС, їх профілактика

Тема 4-5. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи. Будова та функції скелету людини.

Біологічне значення опорно-рухової системи. Загальні відомості про скелет: форма, з'єднання, будова і хімічний склад кісток, ріст кісток, частини скелета. Вікові особливості кісток та скелета. Анатомічна будова кістки: епіфіз та діафіз.

Частини скелета: хребетний стовп, грудна клітка, череп, верхні кінцівки з плечовим поясом і нижні кінцівки з тазовим поясом. Хвороби кісток. Перша допомога при ушкодженнях опорно-рухової системи. Домедична допомога при травмах та нещасних випадках.

Запобігання викривленню хребта і розвитку плоскостопості. Комплекс вправ для профілактики порушень постави. Комплекс вправ для виправлення (корекції) сутулості.

Основні поняття теми: опорно-рухова система, скелет, кістки: довгі, трубчасті, плоскі, короткі, змішані; типи з'єднання кісток, шви, суглоб, зв'язки, остеон, остецити, хрящ, хондроцити, хребець, частини скелету, гіподинамія, травми, переломи кісток, вивих, розтягнення зв'язок, удар м'яких тканин.

Практична робота № 2. Будова та функції кісток.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2,8

додаткові – 1,5

Тема 6. М'язова система людини. Розвиток рухів у дітей.

Загальні відомості про будову м'язів та їх основні групи у людському тілі. Розвиток рухів у дітей. Вікові особливості м'язового апарата. Біологічне значення скелетних м'язів. Будова і форма скелетних м'язів. Основні групи м'язів людського організму. Робота м'язів. Вікові особливості м'язового апарату. Розвиток рухів у дітей.

Основні поняття теми: м'язи, синергісти, антагоністи, згиначі, розгиначі, скорочення м'язів, тонус м'язів, сила м'язів, втома м'язів, рухова активність, гіподинамія, постава, фізична культура, будова м'яза, фасція, м'язові волокна, міофібрили, актин, міозин, групи м'язів, динамічна робота, статична робота, фізична втома,

Практична № 2. Будова та функції м'язів.

Тема 7-8. Захворювання опорно-рухового апарату. Порушення постави. Загальна характеристика травм. Профілактика та перша до медична допомога при травмах та нещасних випадках.

Профілактика та перша медична допомога при травматичних пошкодженнях опорно-рухового апарату. Дитячий травматизм, засоби профілактики. Травматичний шок, його перебіг, основні ознаки. Долікарська медична допомога при травматичному шоку. Поняття про знеболювання при травмах. Закриті ушкодження, визначення, причини. Удари м'яких тканин. Розтяги та розриви зв'язок, сухожилів, м'язів. Поняття про вивихи. Захворювання та профілактика опорно-рухового апарату. Особливості переломів у дітей.

Значення фізичної культури у розвитку опорно-рухового апарату в дітей та підлітків. Недостатній рівень рухової активності – гіподинамія, як фактор ризику. Гігієнічні вимоги до навчальних меблів та робочої пози учня. Гігієнічні основи фізичного виховання учнів.

Основні поняття теми: травматичні пошкодження опорно-рухового апарату, фізіологічна постава, патологічна постава, сколіоз, кіфоз, лордоз, плоскостопість, травматизм, рана, іммобілізація, перелом.

Практична робота № 4. Соматоскопічні дослідження

Семинар № 2. Неінфекційні захворювання опорно-рухового апарату у дітей, профілактика.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,4,6

додаткові – 1,5

III семестр. Змістовний модуль III.

Внутрішнє середовище організму. Анатомія, фізіологія та захворювання каріореспіраторної системи.

Тема 9. Внутрішнє середовище організму. Кров: функції та склад.

Лімфатична система. Органи кровотворення.

Внутрішнє середовище організму: кров, лімфа, тканинна рідина.

Біологічне значення крові. Склад крові: плазма, формені елементи. Імунітет. Роль І.І.Мечникова у створенні вчення про імунітет. Інфекційні хвороби і боротьба з ними. *Лімфатична система* і її значення. Склад лімфи. Лімфатичні капіляри, судини і протоки. Будова лімфатичних вузлів і їх функція. Топографія основних елементів лімфатичної системи. Роль лімфатичної системи при поширенні інфекції в організмі.

Органи кровотворення та імунної системи. Кістковий мозок і його розподіл в ембріональний та постембріональний періоди розвитку. Вилочкова

залоза (тімус). Лімфатичні регіональні скупчення. Селезінка, її будова і функція.

Загартування організму дітей і підлітків. Вікові особливості крові. Будова і функції лейкоцитів. Лейкоцитарна формула. Імунітет та імунна система. Будова і функції тромбоцитів. Зсідання крові. Групи крові. Переливання крові.

Практична робота № 5. Фізіологія крові

Основні поняття теми: кров, лімфа, тканинна рідина, гомеостаз, плазма крові, формені елементи крові: еритроцити, лейкоцити, тромбоцити; фізіологічний (ізотонічний) розчин, гіпертонічний розчин, гіпотонічний розчин, фагоцитоз, імунітет, імунна система, гемоглобін, депо крові, кровотворні органи, еритроцитом, еритропенія, зсідання крові, групи крові, переливання крові, успадкування груп крові.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2,4,6

додаткові – 1,4,5

Тема 10. Анатомія, фізіологія та гігієна серцево-судинної системи.

Будова серця і судин. Цикл роботи серця. Вікові зміни серця. *Серце*, його форма. Стінки, порожнини, клапани. Серцевий м'яз, його особливості та іннервація. Провідна система серця. Власні судини серця. Навколосерцева сумка. Топографія серця у зв'язку з вертикальним положенням тіла.

Судини малого кола кровообігу. Легеневий стовбур, його гілки, функція, топографія. Легеневі вени. Артерії і вени великого кола кровообігу. Гілки дуги аорти, грудної і черевної аорти. Система верхньої і нижньої порожнистих вен. Рух крові по судинах. Велике і мале кола кровообігу. Особливості кровообігу. Нервово-гуморальна регуляція кровообігу.

Основні поняття теми: кровообіг, серце, серцевий цикл, пульс, артеріальний тиск, артерії, вени, капіляри, види кровотеч, стулкові, півмісяцеві клапани, цикл роботи серця, нервова регуляція, гуморальна регуляція, тиск крові.

Практична робота № 6. Оцінка функціонального стану серцево-судинної системи.

Рекомендовані джерела:

основні – 2,3,8

додаткові – 1,5

Тема 11-12. Анатомія, фізіологія та гігієна дихальної системи.

Біологічне значення дихання. Загальна будова органів дихання (носова порожнина, носоглотка, гортань, трахея, бронхи, легені). Дихальні рухи (механізм вдиху і видиху). Типи дихання. Глибина і частота дихання. Газообмін у легенях і тканинах. Регуляція дихання. Особливості збудливості дихального центру у дітей. Вікові особливості будови і функції органів дихання. Гігієнічне значення носового дихання.

Гігієнічні вимоги до мікроклімату приміщення та перебування дітей та підлітків на повітрі. Особливості дихання під час спокою та фізичної роботи. Дихальні вправи для формування правильної дикції.

Основні поняття теми: дихання, вдих, видих, життєва ємність легень, склад вдихувального і видихувального повітря, альвеолярне повітря, зв'язування кисню кров'ю, зв'язування вуглекислого газу кров'ю, дихальний центр, рефлекторна регуляція, гуморальний вплив на дихальний центр, перший вдих новонародженого, дихання при фізичній роботі, зупинка дихання, реанімація.

Практична робота № 7. Функціональний стан дихальної системи.

Рекомендовані джерела:

основні – 2,7,8

додаткові – 3,4

Тема 13-14. Захворювання та профілактика дихальної, серцево-судинної систем. Долікарська допомога при захворюваннях дихальної, серцево-судинної систем.

Причини розладів дихання та перша допомога при них. Перша допомога при зупинці дихання: у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою. Профілактика та перша медична допомога при серцево-судинних захворюваннях і кровотечах. Характеристика хвороб серця і судин. Особливості інфекційних хвороб. Інфекційний процес, періоди. Епідемічний процес, три ланки процесу, епідемічне вогнище. Групи інфекційних хвороб. Шкідливий вплив куріння й вживання алкоголю на серце і судини. Туберкульоз. СНІД, епідемічні особливості, джерело інфекції, групи ризику, шляхи передачі, клінічні ознаки, медична допомога хворим на СНІД, загальна профілактика

Основні поняття теми: серцево-судинні захворювання, кровотечі, ішемічна хвороба серця, стенокардія, інфаркт міокарда, гіпертонія, гіпотонія, стеноз, шуми серця, аритмія, тахікардія, брадікардія, перикардит, емболія, аневризма, гіпертензія, варикозне розширення вен, гангрена.

Семінар № 3. Інфекційні хвороби крові та органів дихання.

Семінар № 4. Порушення діяльності серцево-судинної системи та їх профілактика.

Рекомендовані джерела:

основні – 2,3,5

додаткові – 3,5

III семестр. Змістовний модуль III.

Основи епідеміології та імунології.

Принципи застосування лікарських препаратів

Тема 15. Основи епідеміології та імунології.

Епідемічний процес, три ланки процесу, епідемічне вогнище. Профілактика, протиепідемічні заходи. Імунітет; види, фактори, що впливають на імунітет. Дезінфекція - завдання, методи та засоби. Поняття про дезінсекцію, дератизацію. Поняття про соціальні хвороби. Алкоголізм, наркоманія, тютюнопаління, вейп, кальян. Хвороби, пов'язані з порушенням функцій імунної системи (ревматизм, алергічні хвороби, СНІД). Правовий та

психосоціальний захист хворих та ВІЛ-інфікованих. Протиепідемічні заходи.

Основні поняття теми: інфекція, епідемія, пандемія, епідемічний процес, імунітет, дезінфекція, дератизація, дезінфекція.

Рекомендовані джерела:

основні – 2,3,5

додаткові – 1,4

Тема 16. Основні принципи застосування лікарських препаратів.

Поняття про види лікарських препаратів. Засоби введення лікарських препаратів в організм. Можливі ускладнення після введення ліків в організм, їх профілактика.

Основні поняття теми: ентеральний, парентеральний, інгаляція, ін'єкція, алергія, анафілактичний шок.

Практична робота № 8. Лікарські препарати і способи їх застосування.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,3,5,8

додаткові – 1,2,4

IV семестр. Змістовний модуль V.

Анатомія, фізіологія травної, сечовидільної системи та ендокринної систем.

Тема 17-18. Анатомія, фізіологія травної системи.

Біологічне значення травлення. Система органів травлення: будова, функції. Особливості травлення в ротовій порожнині, шлунку, кишечника. Регуляція травлення. Вікові особливості травлення. Профілактика шлунково-кишкових захворювань.

Обмін речовин як основна функція життя. Обмін білків, жирів, вуглеводів. Водний і мінеральний обмін. Вітаміни. Збереження вітамінів в їжі. Недостатнє харчування та його наслідки: дистрофія, обмеження росту, затримка статевого дозрівання. Надмірне харчування, ожиріння. Зміни в організмі при ожирінні. Вікові особливості пластичного та енергетичного обміну. Харчування. Харчовий раціон. Значення та фізіологічні принципи раціонального харчування. Оздоровче та лікувальне харчування. Роздільне і змішане харчування. Вегетаріанство як система харчування. Калорійність добового раціону. Якісний склад добового раціону. Режим та організація харчування.

Основні поняття теми: органи травлення (ротова порожнина, стравохід, шлунок, кишки), травні залози (слинні, підшлункова, печінка), ферменти, регуляція травлення, ковтання, жування, слина, шлунковий сік, жовч, підшлунковий сік, перистальтика, дефекація, шлунково-кишкові захворювання, вітаміни, обмін речовин, дисиміляція (катаболізм), асиміляція (анаболізм), енергетичний і пластичний обмін, етапи обміну основних речовин, обмін білків, обмін вуглеводів, обмін жирів, вітаміни, харчування, харчовий раціон, калорійність.

Практична робота № 9. Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії для людей різних вікових категорій.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2,3,5,7

додаткові – 1,4,5

Тема 19. Захворювання травної системи: симптоми, причини, профілактика, допомога. Харчові інтоксикації.

Особливості кишкових інфекцій, збудники, джерело інфекції, шляхи передачі, можливість зараження, ознаки хвороб, ускладнення, надання долікарської допомоги. Профілактика (санітарна культура людей), дезінфекція. Харчові токсикоінфекції (сальмонельоз, ботулізм, дизентерія). Профілактика харчових отруєнь. Джерела радіаційного забруднення їжі та його наслідки. Методи очищення власного організму від токсичних речовин.

Основні поняття теми: харчові інфекції, отруєння, аскаридоз, ентеробіоз.

Практична робота № 10. Захворювання травної системи: гельмінти.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,6,7   додаткові – 1,5

Тема 20. Анатомія, фізіологія сечовидільної та статеві систем.

Біологічне значення процесів виділення. Органи виділення людини.

Будова і функції сечовидільної системи людини. Механізм утворення первинної і вторинної сечі. Вікові особливості сечовидільної системи. Репродуктивна система. Статеві залози. Статеве дозрівання. Статеве виховання учнів.

Основні поняття теми: органи виділення, органи сечовиділення, нирки, сечовидільні шляхи, сечовід, сечовий міхур, сечівник, нефрон, сеча, первинна сеча, вторинна сеча, реабсорбція.

Практична робота № 11. Анатомія, фізіологія та гігієна органів сечовиділення.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,3,5   додаткові – 1,3,4

Тема 21. Захворювання сечовидільної та статеві систем: симптоми, причини, профілактика, допомога. Інфекційні захворювання шкіри.

Запальні явища сечовидільної системи. Утворення каменів в нирках, можливі причини каменеутворення. Профілактика захворювань сечовидільної системи. Причини шкірних захворювань. Гнійничкові хвороби шкіри, їх причини, локалізація, ознаки, сприятливі умови. Характеристика найбільш розповсюджених гнійничкових захворювань шкіри, профілактика. Поняття про грибкові хвороби шкіри. Стригучий лишай: джерело захворювання, збудник хвороби, локалізація, ознаки хвороби та її попередження. Короста: джерело захворювання, збудник, локалізація, загальні та місцеві ознаки, профілактика. Поняття про педикульоз, шляхи зараження, локалізацію, ознаки та його профілактику. Гігієна шкіри. Принципи загартування організму. Профілактика і перша допомога при тепловому, сонячному ударах, опіках та обмороженнях.

Основні поняття теми: ниркова колька, печінкова колька, шкіра, епідерміс, дерма, підшкірна клітковина, меланін, інфекційні захворювання шкіри, залози шкіри, придатки шкіри, потові і сальні залози, терморегуляція, терморегуляція, хвороби шкіри, ураження шкіри.

Практична робота № 12. Профілактика інфекційних захворювань шкіри: педикульоз, короста, стригучий лишай.

Семінар № 5. Вплив шкідливих звичок на стан травної та репродуктивної систем.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,4,7

додаткові – 1,3

Змістовий модуль VI

Анатомічні, фізіологічні та вікові особливості ендокринної системи.

Тема 22, 23. Анатомічні, фізіологічні та вікові особливості ендокринної системи. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму.

Загальні закономірності діяльності залоз внутрішньої секреції. Гормони. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Щитоподібна залоза. Паращитоподібні залози. Гіпофіз. Епіфіз. Надниркові залози. Вилочкова залоза. Підшлункова залоза.

Основні поняття теми: залози внутрішньої секреції, гормони, гуморальна регуляція, ріст, розвиток, гомеостаз.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,4, 5,8

додаткові - 2, 5

Тема 24. Захворювання ендокринної системи.

Захворювання ендокринної системи: причини, ознаки, профілактика.

Основні поняття теми: цукровий діабет

Семінар № 6. Профілактика захворювань ендокринної системи.

Рекомендовані джерела:

основні - 1, 6,8

додаткові - 1

Змістовий модуль VII

Анатомія, фізіологія нервової системи. Психоневрологічні порушення.

Тема 25-26. Анатомія, фізіологія нервової системи.

Функції і загальні принципи будови нервової системи. Біологічне значення, загальний план будови нервової системи. Вікові зміни морфо-функціональної організації нейрона.

Методики дослідження центральної нервової системи. Будова і функції нервової клітини. Механізм виникнення і передачі збудження по нервових структурах. Гальмування в центральній нервовій системі. Рефлекторна діяльність центральної нервової системи.

Загальні властивості нервових центрів. Загальні принципи координації функцій організму. Спинний мозок: особливості будови і функції. Рефлекторна діяльність спинного мозку. Головний мозок: особливості будови і функції. Асиметрія великих півкуль.

Автономна нервова система. Симпатична частина автономної нервової системи. Парасимпатична частина автономної нервової системи. Функціональне

значення автономної нервової системи. Фізіологія кори головного мозку. Електроенцефалограма.

Типи ВНД. Темперамент. Характер.

Основні поняття теми: нервова система, центральна нервова система, нейрон, синапс, збудження, гальмування, рефлекторна діяльність, нервові центри, спинний мозок, головний мозок, асиметрія великих півкуль, автономна нервова система, симпатична нервова системи, парасимпатична нервова система, кора головного мозку, електроенцефалограма.

Практична робота № 13. Визначення типу темпераменту.

Рекомендовані джерела:

основні - 1,4,6,7

додаткові – 1,5

Тема 27-28. Вища нервова діяльність. Інтегративна функція центральної системи.

Вища нервова діяльність. Методи дослідження ВНД. Рефлекси. Рефлекторна дуга. Безумовні рефлекси. Умовні рефлекси. Механізми утворення умовних рефлексів. Нейронні механізми замикання умовно-рефлекторних зв'язків. Гальмування умовних рефлексів.

Аналітико-синтетична діяльність мозку. Мовна форма відображення дійсності. Пам'ять: види, механізми. Увага: види, механізми. Мотивація. Емоції. Типи вищої нервової діяльності. Перша і друга сигнальні системи. Увага. Пам'ять.

Значення праць І.М.Сеченова та І.П.Павлова у вивченні функцій кори великого мозку. Роль І.М.Сеченова і І.П.Павлова у створенні вчення про ВНД.

ВНД дитини та характеристика основних етапів її розвитку. Сон, його значення. Фізіологія сну. Гігієнічна організація сну. Стрес та його вплив на розвиток дитини.

Основні поняття теми: нервова система, центральна нервова система, нейрон, синапс, збудження, гальмування, рефлекторна діяльність, нервові центри, спинний мозок, головний мозок, асиметрія великих півкуль, автономна нервова система, симпатична нервова системи, парасимпатична нервова система, кора головного мозку, електроенцефалограма, вища нервова діяльність, безумовні рефлекси, умовні рефлекси, аналітико-синтетична діяльність, мова, пам'ять, увага, мотивація, емоції, типи вищої нервової діяльності.

Практична робота № 14. Увага та її види.

Практична робота № 15. Визначення коефіцієнту функціональної асиметрії мозку.

Рекомендовані джерела:

основні - 1, 4,7,8

додаткові – 1,3

Тема 29. Загальна характеристика нервових захворювань, психоневрологічні порушення.

Поняття про дитячі неврози та їх причини. Причини шкільних неврозів. Класифікація неврозів. Ознаки, загальні для всіх форм неврозів. Характеристика неврастенії, неврозу страху, неврозу нав'язливих станів, істеричного неврозу, заїкання. Запобігання психоневрологічним порушенням у дітей.

Шкідливий вплив куріння, наркотиків та вживання алкоголю на нервову систему та дитячий організм у цілому. Профілактика нервово-психічних порушень дитини. Валеологічні та гігієнічні основи психічного розвитку учнів.

Основні поняття: невроз, істерія, заїкання, невроз нав'язливих станів, психогігієна, стрес

Семінар № 7. Нервові захворювання, психоневрологічні порушення у дітей та підлітків.

Рекомендовані джерела:

основні - 1, 6,8

додаткові – 1,2

Змістовий модуль VIII . Сенсорні системи

Тема 30-31. Анатомія сенсорних систем. Вікові особливості функціонування органів чуття

Загальна характеристика сенсорних систем. Біологічне значення сенсорних систем, або аналізаторів. Особливості слухового аналізатора дитини. Фактори, що сприяють розвитку слуху дитини. Особливості зорового апарату дитини. *Смаковий і нюховий аналізатори.* Орган смаку. Смакові горбочки, їх будова та розміщення. Смакові нерви людини. Провідні шляхи і центри аналізатора смаку. Орган нюху. Специфічні клітини в слизовій оболонці нюхової частини, тракти, трикутники. Провідні шляхи і центри аналізатора нюху. Вікові особливості аналізаторів. Гігієна аналізаторів.

Основні поняття теми: периферична нервова система, сенсорна система, зоровий аналізатор, слуховий аналізатор, рецептори, адаптація, очне яблуко, допоміжний апарат ока, фоторецептори, сліпа пляма, жовта пляма, акомодация, далекозорість, короткозорість, рефракція, гіперметропія, еметропія, міопія, астигматизм, офтальмотренаж, природне і штучне освітлення, світловий коефіцієнт, зовнішнє вухо, середнє вухо, внутрішнє вухо, фонорецептори, кортіїв орган, вестибулярний апарат, півколові канали, отолітовий апарат, отоліти, механорецептори, хеморецептори, пропріорецептори, інтерорецептори, смаковий аналізатор, нюховий аналізатор.

Практична робота № 16. Складання карти смакового аналізатора.

Рекомендовані джерела:

основні - 2,4, 5,8

додаткові - 3, 5

Тема 32. Порушення та профілактика органів зору, слуху.

Основні причини порушень слуху в дітей шкільного віку. Поняття про сіркову пробку, чужорідне тіло вуха, гострий та хронічний отит, розрив барабанної перетинки. Надання долікарської медичної допомоги при патології органа слуху. Попередження порушень слуху в дітей. Особливості зорового апарату

дитини. Причини та ознаки короткозорості в дітей. Попередження короткозорості в дітей. Вплив перегляду телепередач на зір дитини.

Основні поняття теми: астигматизм, далекозорість, косоокість, дальтонізм, отит.

Семінар № 8. Захворювання, порушення та профілактика сенсорних систем.

Рекомендовані джерела:

основні - 2, 4, 5,7   додаткові - 2, 3, 5

6.Контроль навчальних досягнень

При оцінюванні рівня навчальних досягнень студентів з анатомії і фізіології, основами медичних знань враховується:

- рівень оволодіння анатомічними ідеями, що становлять важливу складову загальнолюдської культури;
- обсяг відтворення знань, рівень розуміння навчального матеріалу;
- самостійність суджень, систематизація та глибина знань;
- дієвість знань, уміння застосовувати їх у практичній діяльності з метою розв’язування практичних задач;
- уміння робити висновки та узагальнення на основі практичної діяльності;
- рівень оволодіння практичними уміннями та навичками спостереження та дослідження природи.

6.1.Оцінювання навчальних досягнень студентів (1-6 модуль) здійснюються за 12- бальною системою, характеристиками, наведеними в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1	Студент (студентка) за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) розпізнає і називає окремі анатомічні об’єкти
	2	Студент (студентка) за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) називає окремі ознаки анатомічних об’єктів та фізіологічних процесів; наводить елементарні приклади анатомічних об’єктів
	3	Студент (студентка) відтворює окремі факти; за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) характеризує окремі ознаки анатомічних об’єктів та фізіологічних процесів; відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді (наприклад так або ні); допускає суттєві помилки
	4	Студент (студентка) за допомогою вчителя відтворює незначну частину навчального матеріалу; дає визначення окремих анатомічних та фізіологічних понять, неповну характеристику загальних ознак біологічних об’єктів, допускаючи несуттєві помилки
		Студент (студентка) відповідаючи на запитання вчителя відтворює основний зміст

Середній	5	навчального матеріалу; характеризує загальні ознаки анатомічних об'єктів та фізіологічних процесів; дає визначення окремих анатомічних і фізіологічних понять, описує анатомічні об'єкти та фізіологічні процеси за планом, допускаючи несуттєві помилки; проводить та описує спостереження; за допомогою вчителя виконує прості біологічні дослідження та описує їх результати; за допомогою вчителя розв'язує прості типові вправи і задачі
----------	---	---

Рівні

навчальних Бали
досягнень

Характеристика навчальних досягнень

6 Студент (студентка) самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал, відповідає на окремі запитання; частково пояснює відповідь прикладами, що наведені у підручнику; у цілому правильно вживає анатомічні і фізіологічні терміни; характеризує будову та функції окремих біологічних об'єктів за планом з незначними неточностями; за зразком розв'язує прості типові вправи і задачі

7 Студент (студентка) самостійно відтворює основну частину навчального матеріалу, використовуючи необхідну термінологію; розкриває суть анатомічних і фізіологічних понять, допускаючи у відповідях неточності; за визначеними ознаками порівнює об'єкти та явища; виконує прості біологічні дослідження та описує їх результати; з допомогою вчителя формулює висновки

8 Достатній Студент (студентка) самостійно відтворює навчальний матеріал; відповідає на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; порівнює анатомічні об'єкти, явища і фізіологічні процеси живої природи, встановлює відмінності між ними; пояснює причинно-наслідкові зв'язки; застосовує отримані знання у стандартних ситуаціях; розв'язує типові вправи і задачі користуючись алгоритмом

9 Студент (студентка) вільно відтворює навчальний матеріал та відповідає на поставлені запитання; аналізує інформацію, за допомогою вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки; самостійно розв'язує типові вправи і задачі; використовує знання у стандартних ситуаціях; виправляє помилки; уміє працювати зі схемами, графіками, малюнками, таблицями, атласами, визначниками, натуральними біологічними об'єктами та їх моделями; виконує прості дослідження та пояснює їх результати; виявляє емоційноціннісне ставлення до живої природи

10 Студент (студентка) логічно та усвідомлено відтворює навчальний матеріал у межах програми; розкриває суть анатомічних явищ, фізіологічних процесів, пояснює відповіді прикладами; дає порівняльну характеристику біологічним об'єктам і явищам з визначенням подібності й відмінності; аналізує, систематизує, узагальнює, встановлює причинно-наслідкові зв'язки; використовує знання у нестандартних ситуаціях; виявляє ставлення й готовність реагувати відповідно до засвоєних ціннісних орієнтацій

Високий

11 Студент (студентка) виявляє міцні й глибокі знання з предмету у межах програми; самостійно аналізує і розкриває закономірності живої природи, пояснює прикладами, що ґрунтуються на власних спостереженнях; дає порівняльну характеристику анатомічним явищам з поясненням причин подібностей й відмінностей; встановлює і обґрунтовує причиннонаслідкові зв'язки; визначає можливості практичного застосування результатів дослідження; виявляє переконання і активно проявляє ціннісні орієнтації, здійснюючи вибір завдань і рішень

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Високий	12	Студент (студентка) виявляє системні знання з предмету, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує анатомічні явища і фізіологічні процеси, виявляє особисту позицію щодо них; використовує знання з інших предметів для виконання ускладнених завдань; знаходить та використовує додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання, приймати рішення, аргументувати власне ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення, бере участь у дискусіях, вирішенні проблемних питань

6.2. Контроль навчальних досягнень (VII –VIII змістові модулі)

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Таблиця 2

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 7		Модуль 8	
		кількість	бали	кількість	бали
Відвідування лекцій	1	5	5	3	3
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	3	3	1	1
Робота на семінарі	10	1	10	1	10
Робота на практичному	10	3	30	1	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
Виконання тестових завдань	10	1	10	1	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом			94		70
Максимальна кількість балів	164				
Розрахунок коефіцієнта:	$164 / 100 = 1.64$				

Підсумковий контроль	Залік
----------------------	-------

6.3 Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання.

№	Тема	Кількість годин	Кількість балів
1.	Тема 1. Вступ. Значення анатомії і фізіології, основ медичних знань для професійної підготовки соціального педагога. Видатні анатоми і фізіологи світу: життєвий шлях та вклад у науку Видатні анатоми і фізіологи України: життєвий шлях та вклад в науку	3	
2.	Тема 2. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Віковий розвиток людини. Спадкові та соціальні захворювання, причини, профілактика Соціальні хвороби: загальна характеристика, профілактика Порівняти дані про народжуваність, захворюваність і смертність дітей в Україні.	5	
3.	Тема 3. Догляд за здоровою і хворою дитиною Охарактеризувати санітарно-гігієнічні вимоги до приміщення, в якому перебуває хвора дитина Опрацювати інформацію про загартовування дітей. Масаж і гімнастика для дітей раннього віку. Групи здоров*я Раціон харчування хворої дитини.	5	
4.	Тема 4,5. Анатомія і фізіологія опорно-рухової системи. Будова та функції скелету людини. Охарактеризуйте залежність опорно-рухової системи від фізичних навантажень Сформулюйте вікові зміни в скелеті.	5	
5.	Тема 6. М*язова система людини. Розвиток рухів у дітей. Сформулюйте вікові зміни в м*язевій системі Вплив фізичних вправ та трудової активності на ріст, розвиток м*язевої системи. Навести приклад власних вправ.	5	
6.	Тема 7,8. Захворювання опорно-рухового апарату. Загальна характеристика травм. Профілактика та перша до медична допомога при травмах та нещасних випадках Складіть перелік заходів по профілактиці захворювань органів опорно-рухової системи. Ознайомитись з методикою попередження сколіозу, плоскостопості в дітей. Перша до медична допомога при травмах та нещасних випадках	5	
7.	Тема 9. Внутрішнє середовище організму. Кров: функції та склад. Лімфатична система. Органи кровотворення. Кровотечі: причини. Види. Правила долікарської зупинки кровотечі. Вікові особливості кровообігу. «Лакова кров» і «золота кров»: особливості, характеристика. Імунітет, його вікові особливості.	5	
8.	Тема 10. Анатомія, фізіологія серцево-судинної системи	5	

	Особливості будови та фізіології підліткового серця Загальна характеристика та вікові особливості судин Порушення діяльності серцево-судинної системи.		
9.	Тема 11,12. Анатомія, фізіологія та гігієна дихання Розлади дихання та їх причини. Вікові особливості дихальної системи Регуляція дихальних рухів у дітей. Гігієна дихання.	5	
10.	Тема 13,14. Захворювання дихальної, серцево-судинної систем. Інфекційні хвороби крові. СНІД і т.п. Долікарська допомога при захворюваннях дихальної, серцево-судинної систем. Фізіологічний вплив тютюну, вейпу, кальяну на дихальну систему та на серце і судини. Скласти рекомендації щодо профілактики захворювань серця і судин в дитячому віці. Соціальні захворювання органів дихання Охарактеризувати напад стенокардії та способи надання долікарської медичної допомоги. Охарактеризувати напад інфаркту міокарда та способи надання долікарської медичної допомоги. Інсульт: види, характеристика, способи надання долікарської медичної допомоги	6	
11.	Тема 15. Основи епідеміології та імунології Обґрунтуйте значення щеплення і вакцинації дітей: за і проти. Користуючись рекомендованою літературою, скласти схему та проаналізувати різні види імунітету Користуючись рекомендованою літературою, проаналізувати протиепідемічні заходи (особливо в дитячих закладах) під час захворювань на коклюш, вітряну віспу, скарлатину, кір, краснуху.	4	
12.	Тема 16. Основні принципи застосування лікарських препаратів Проаналізувати можливі ускладнення після введення ліків в організм Народні засоби лікування: за і проти Особливості використання лікарських рослин	3	
13.	Тема 17,18. Анатомія, фізіологія травної системи. Веганство як система харчування: за і проти. Фізіологічні основи голоду та насичення. Пости. Голодування: за і проти. Вітаміни. Способи збереження вітамінів в їжі. Зуби, їх ріст та розвиток. Гігієна ротової порожнини	4	
14.	Тема 19. Захворювання травної системи: симптоми, причини, профілактика, допомога. Харчові інтоксикації З'ясувати основні причини та види гельмінтозів у дітей, їх профілактику Характеристика харчових отруень. Отруєння грибами Користуючись рекомендованою літературою, проаналізувати причини, ознаки печінкової коліки; Скласти перелік ускладнень жовчнокам'яної хвороби. Надання долікарської медичної допомоги при захворюваннях органів травлення.	5	
15.	Тема 20. Анатомія, фізіологія сечовидільної та статевих систем	4	

	<p>Фізіологічний вплив наркогенних речовин та алкоголю на сечовидільну систему, профілактика</p> <p>Написати перелік фізіологічних особливостей функціонування органів виділення у дитячому організмі</p> <p>Сформулюйте основні етапи та особливості статевого дозрівання дітей</p>		
16.	<p>Тема 21. Захворювання сечовидільної та статевої систем: симптоми, причини, профілактика, допомога. Інфекційні захворювання шкіри.</p> <p>Складіть рекомендації щодо дотримання гігієни шкіри дитини, враховуючи особливості будови і функцій дитячої шкіри.</p> <p>Участь шкіри в теплорегуляції.</p>	5	
17.	<p>Тема 22, 23. Анатомічні, фізіологічні та вікові особливості ендокринної системи. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму.</p> <p>Охарактеризуйте вікові зміни в ендокринній системі;</p> <p>Поясніть роль ранньої діагностики порушень ендокринної системи дітей.</p>	5	
18.	<p>Тема 24. Захворювання ендокринної системи</p> <p>Складіть список профілактичних заходів при захворюваннях ендокринної системи</p>	5	
19.	<p>Тема 25, 26. Анатомія, фізіологія нервової системи</p> <p>Охарактеризуйте вікові зміни в розвитку нервової системи</p>	7	
20.	<p>Тема 27, 28. Вища нервова діяльність. Інтегративна функція центральної нервової системи.</p> <p>Пам*ять та її види.</p> <p>Сон, його значення та види</p> <p>Вплив роботи комп*ютера на організм людини. Правила роботи за комп*ютером</p> <p>Заходи здоров'язбереження нервової системи дітей.</p> <p>Профілактика захворювань.</p>	5	
21.	<p>Тема 29. Загальні поняття про нервові захворювання, психоневрологічні порушення</p> <p>Вплив мобільних телефонів на організм людини. Правила користування мобільним телефоном.</p> <p>Проаналізувати вплив зовнішніх факторів на формування нервової системи дітей.</p> <p>Складіть перелік заходів по профілактиці захворювань нервової системи, поясніть механізм їх дії.</p>	4	
22.	<p>Тема 30-31. Анатомія сенсорних систем. Вікові особливості функціонування органів чуття</p> <p>Вікові особливості слуху та його основні характеристики</p> <p>Особливості м'язової, тактильної і температурної чутливості.</p> <p>Вестибулярний апарат.</p>	6	
23.	<p>Тема 32. Порушення та профілактика органів зору, слуху</p> <p>Профілактика короткозорості та далекозорості у дітей.</p> <p>Складіть рекомендації щодо дотримання гігієни органів слуху, враховуючи вікові анатомо-фізіологічні особливості дітей шкільного віку</p>	6	

Критерії оцінювання

Самостійна робота з кожної теми за робочою навчальною програмою оцінюється у сумі в діапазоні від 0 балів до 5 балів:

5 балів – робота виконана в повному обсязі;

4 бали – якщо допускаються незначні помилки;

3 бали – обсяг виконаної роботи становить 50% - 40%;

2 бали - обсяг виконаної роботи становить 20% - 30%;

1 бал - обсяг виконаної роботи становить менше 10%

Контроль самостійної роботи здійснюється під час семінарів:

- тестування;

- співбесіди;

- заповнення зошиту з самостійної роботи.

6.4. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю: модульна контрольна робота.

Модульна контрольна робота включає виконання тестових завдань.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за модульну контрольну роботу – 25 балів. МКР вважається зарахованою, якщо студент отримав мінімум 15 балів.

6.5. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Підсумковий семестровий контроль відображає міру компетентності студента навчальної дисципліни «Анатомія і фізіологія, основи медичних знань».

Формою підсумкового контролю є залік.

Підсумкова оцінка виставляється, як правило, за результатами проміжного контролю. Результати заліку оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кількості набраних балів, і як правило, оголошуються на останньому практичному чи семінарському занятті. Оцінка виставляється за умови, коли студент успішно виконав усі види робіт для проміжного контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингов а оцінка	Оцінка за стобально ю шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100	Відмінно
B	82-89	Дуже добре
C	75-81	Добре
D	69-74	Задовільно
E	60-68	Достатньо
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

7. Навчально-методична карта дисципліни «Анатомія і фізіологія, основи медичних знань»

Разом становить 240 годин, із них години 64 – лекції, 18 годин – семінарські заняття,

32 годин – практичні заняття, 112 години – самостійна робота, 16 годин – модульний контроль.

1. Модулі	Змістовий модуль I Вступ. Вступ. Значення анатомії і фізіології людини, основ медичних знань. Віковий розвиток людини		
Лекції	1	2	3
Теми лекцій	Вступ. Значення анатомії і фізіології, основ медичних знань для професійної підготовки соціального педагога	Загальні закономірності росту та розвитку людини.	Догляд за здоровою та хворою дитиною
Теми практичних робіт		Пр. № 1. Оцінювання фізичного розвитку дітей	
Теми семінарських занять			Семінар № 1. Здоров*я, його складові, охорона здоров*я. Визначення групи здоров*я.
Поточний контроль	Тести. 10 балів		
Модульний контроль	25 балів		
2. Модулі	Змістовий модуль II. Анатомія та фізіологія опорно-рухової системи. Розвиток рухів у дітей. Захворювання ОНРС, їх профілактика		
Лекції	4-5	6	7-8
Теми лекцій	Анатомія та фізіологія опорно-рухового апарату. Будова та функції скелету людини	М'язова система людини. Розвиток рухів у дітей	Захворювання та профілактика опорно-рухового апарату. Порушення постави.
Теми практичних робіт	Пр. № 2. Склад та будова кісток	Пр. № 3. Будова та функції м'язів	Пр. № 4. Соматоскопічні дослідження

Теми семінарських занять			Семінар № 2. Неінфекційні захворювання опорно-рухового апарату у дітей, профілактика	
Поточний контроль	Тести. 10 балів			
Модульний контроль	25 балів			
3. Модулі	Змістовий модуль III. Внутрішнє середовище організму. Анатомія, фізіологія та захворювання кардіореспіраторної системи			
Лекції	9	10	11-12	13-14
Теми лекцій	Внутрішнє середовище організму. Кров: функції та склад. Лімфатична система. Органи кровотворення	Анатомія, фізіологія серцево-судинної системи	Анатомія, фізіологія та гігієна дихальної системи	Захворювання дихальної, серцево-судинної систем. Інфекційні хвороби крові. Снід і т.п. Долікарська допомога при захворюваннях дихальної, серцево-судинної систем
Теми практичних робіт	Пр. № 5. Фізіологія крові	Пр. № 6. Оцінка функціонального стану серцево-судинної системи	Пр. № 7. Функціональний стан дихальної системи	
Теми семінарських занять				Семінар № 3. Інфекційні хвороби крові та органів дихання. Семінар № 4. Порушення діяльності серцево-судинної системи та їх профілактика
Поточний контроль	Тести. 10 балів			
Модульний контроль	25 балів			
4. Модулі	Змістовий модуль IV. Основи епідеміології та імунології. Принципи застосування лікарських препаратів			
Лекції	15		16	
Теми лекцій	Основи епідеміології та імунології		Основні принципи застосування лікарських препаратів	

Теми практичних робіт				Пр. № 8 Лікарські препарати і способи їх застосування
Теми семінар.занять				
Поточний контроль	Тести. 10 балів			
Модульний контроль	25 балів			
5. Модулі	Змістовний модуль V. Анатомія, фізіологія травної, сечовидільної системи. Харчові інтоксикації. До медична допомога при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів			
Лекції	17-18	19	20	21
Теми лекцій	Анатомія, фізіологія травної системи	Захворювання травної системи: симптоми, причини, профілактика, допомога. Харчові інтоксикації.	Система органів сечовиділення і репродуктивна	Захворювання сечовидільної та статеві систем: симптоми, причини, профілактика, допомога. Інфекційні захворювання шкіри.
Теми практичних робіт	Пр. № 9. Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії для людей різних вікових категорій	Пр. № 10. Захворювання травної системи: гельмінти	Пр. № 11. Анатомія, фізіологія та гігієна органів сечовиділення	Пр. № 12. Профілактика інфекційних захворювань шкіри: педикульоз, короста, стригучий лишай.
Теми семінарських занять				Семінар № 5. Вплив шкідливих звичок на стан травної та репродуктивної систем

Поточний контроль	Тести. 10 балів		
Модульний контроль	25 балів		
	Змістовий модуль VI		
	Анатомічні, фізіологічні та вікові особливості ендокринної системи		
	22, 23	24	
Лекції	Анатомічні, фізіологічні та вікові особливості ендокринної системи. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму	Захворювання ендокринної системи	
Теми практичних робіт			
Теми семінарських занять	Семінар № 6. Профілактика захворювань ендокринної системи		
Поточний контроль	Тести. 10 балів		
Модульний контроль	25 балів		
6. Модулі	Змістовий модуль VII. Анатомія, фізіологія нервової системи. Психоневрологічні порушення. 94 бали		
Лекції	25-26	27 -28	29
Теми лекцій	Анатомія, фізіологія нервової системи	Вища нервова діяльність. Інтегративна функція центральної нервової системи	Загальна характеристика нервових захворювань, психоневрологічні порушення
Теми практичних робіт	Пр. № 13. Визначення типу темпераменту	П.р. № 14. Увага та її види П.р. № 15. Визначення коефіцієнту функціональної асиметрії мозку	
Теми семінарських занять	Семінар № 7. Нервові захворювання, психоневрологічні порушення у дітей та підлітків		

Поточний контроль	Тести. 10 балів	
Модульний контроль	25 балів	
	Змістовий модуль VIII. Сенсорні системи. 70 балів	
№ лекції	30-31	32
Теми лекцій	Анатомія сенсорних систем. Вікові особливості функціонування органів чуття	Порушення та профілактика органів зору, слуху
Теми практичних робіт	Пр. № 16. Складання карти смакового аналізатора	
Теми семінарських занять		Семінар № 8. Захворювання, порушення і профілактика сенсорних систем
Поточний контроль	Тести. 10 балів	
Модульний контроль	25 балів	
Підсумковий контроль	Залік	

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Антонік В. І., Антонік І. П., Андріанов В.Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Антонік, І. П. Антонік, В.Є. Андріанов / Професіонал ; Київ : Центр навчальної літератури, 2019. - 336 с.
2. Вікова анатомія та фізіологія людини: навчальний посібник / Т. Є. Комісова, А. В. Мамотенко, Л. П. Коваленко, І. А. Іонов, О. О. Катеринич, Г. І. Сахацький. – Х. : ФОП Петров В. В., 2021. – 112 с.
3. Головацький А. С., Черкасов В. Г., Сапін М. Р. та ін. підручник у 3-т. Анатомія людини / [А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін та ін.]. (Вид. 6-е, доопр.) – Вінниця: Нова книга, 2017. – 368 с.
4. Маруненко І.М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни : курс лекцій / І. М. Маруненко, Є. Неведомська, В. І. Бобрицька ; М-во освіти і науки України, Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка. - 2-е вид. - Київ : Прфесіонал, 2016. - 480 с.
5. Міхеєнко О.І. Валеологія: Основи індивідуального здоров'я людини: навчальний посібник. Вид-во «Університетська книга», 2019 р. - 448 с.
6. Мотузюк О., Хмелькова А., Міщенко І. Практикум з фізіології людини. - К. : ВСВ «Медицина», 2017. - 160 с.
7. Сидоренко П. І., Бондаренко Г.О., Куц С.О. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П. І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц - Київ ВСВ «Медицина», 2015 - 199 с.
8. Філімонов В.І. Фізіологія людини: підручник/В.І.Філімонов. – 4-е вид., виправ. – К.: ВСВ «Медицина», 2021 р. - 448 с.

Додаткові

1. Аносов В.Х., Хоматов Н.Г., Сидоряк В.Г. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: [Електронний ресурс] – Режим доступу: lib.mdpu.org.ua/.../anosov_vkh_khomatov_ng_sidorjak_vkova_fzologja_z_osnova_mi_shklnno_ggni.html.
2. Копа В. М. Соціальна валеологія : навчальний посібник / В.М. Копа. - Львів :Новий Світ-2000, 2014
3. Павлоцька Л., Дуденко Н., Головка М., Артеменко В., Горбань В. Основи фізіології та гігієни харчування. Вид-во «Університетська книга», 2015 р. – 558 с.
4. Помогайбо, В. Основи антропогенезу : підручник / В. Помогайбо, А. Петрушов, Н. Власенко. - Київ : Академвидав, 2015. - 142 с.
5. Ткачук В.Г., Диба Т.Г. Нариси з фізіології людини та фізіологічних основ фізичної культури і спорту: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.Г.Ткачук, Т.Г. Диба, Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2015 р.-136 с.

